

CENTRUM BADANIA OPINII SPOŁECZNEJ

SEKRETARIAT
OŚRODEK INFORMACJI

629 - 35 - 69, 628 - 37 - 04
693 - 58 - 95, 625 - 76 - 23

UL. ŻURAWIA 4A, SKR. PT.24
00 - 503 W A R S Z A W A
TELEFAX 629 - 40 - 89

INTERNET

<http://www.cbos.pl>

E-mail: sekretariat@cbos.pl

BS/189/2002

PREFERENCJE PARTYJNE W LISTOPADZIE

KOMUNIKAT Z BADAŃ

WARSZAWA, LISTOPAD 2002

PRZEDRUK MATERIAŁÓW CBOS W CAŁOŚCI LUB W CZĘŚCI ORAZ WYKORZYSTANIE DANYCH EMPIRYCZNYCH
JEST DOZWOLONE WYŁĄCZNIE Z PODANIEM ŹRÓDŁA

Dwie tury wyborów samorządowych i towarzysząca im kampania były wydarzeniami, które w ostatnim czasie wyraźnie zdominowały życie polityczne w naszym kraju. Partie polityczne i ich przywódcy mieli okazję odświeżyć swój wizerunek w świadomości społecznej. Ponieważ proces ten odbywa się głównie za pośrednictwem mediów, jedni - z różnych powodów częściej w nich obecni - mieli więcej okazji, by przypomnieć o sobie swoim potencjalnym zwolennikom, inni zaś nieco mniej. Ogłoszenie oficjalnych wyników pierwszej tury wyborów samorządowych niewątpliwie mogło wpłynąć na preferencje partyjne Polaków, jako że zwycięzcy bądź tylko ugrupowania uważane za takie miały szansę przyciągnąć nowych zwolenników. Trzeba zastrzec, że sondaż przeprowadziliśmy przed ostatecznym wyłonieniem zwycięzców w drugiej turze wyborów na stanowiska wójtów, burmistrzów i prezydentów miast.

Gdyby wybory parlamentarne odbywały się w listopadzie¹, udział w nich wzięłoby - według własnych deklaracji - 57% ankietowanych, o 4 punkty mniej niż w październiku (tuż przed wyborami samorządowymi), niemal tyle samo co we wrześniu. W listopadzie poza deklarowaną frekwencją zmalał także odsetek respondentów zdezorientowanych, nieumiejących wskazać partii, na którą oddaliby swój głos. Obecnie 16% ankietowanych deklarujących chęć wzięcia udziału w wyborach nie wie, któremu z ugrupowań udzieliłoby poparcia. Potwierdza to znaną prawidłowość, że okres wyborczy sprzyja „docieraniu się” poglądów i postaw politycznych, a także przewartościowaniom ocen i krystalizacji sympatii partyjnych.

¹ Badanie „Aktualne problemy i wydarzenia” (150) przeprowadzono w dniach 8-11 listopada 2002 roku na liczącej 1042 osoby reprezentatywnej próbie losowo-adresowej dorosłych mieszkańców Polski.

Tabela 1

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?	Wskazania respondentów według terminów badań										
	I 2002	II 2002	III 2002	IV 2002	V 2002	VI 2002	VII 2002	VIII 2002	IX 2002	X 2002	XI 2002
	w procentach										
Trudno powiedzieć	12	13	12	12	14	15	14	20	21	20	16

Po pierwszej turze wyborów samorządowych sytuacja wśród najbardziej liczących się partii politycznych zmieniła się tylko w niewielkim stopniu, choć w kierunku - jak się wydaje - znaczącym politycznie, który można było zaobserwować w tych wyborach.

Tabela 2

Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?	Odpowiedzi osób deklarujących wzięcie udziału w potencjalnych wyborach i mających sprecyzowane sympatie polityczne*									
	II 2002	III 2002	IV 2002	V 2002	VI 2002	VII 2002	VIII 2002	IX 2002	X 2002	XI 2002
	w procentach									
Sojusz Lewicy Demokratycznej	47	35	33	34	31	30	30	34	36	30
Prawo i Sprawiedliwość	9	11	11	10	14	12	15	12	12	13
Samobrona RP	10	11	10	13	14	17	12	14	11	13
Liga Polskich Rodzin	7	10	6	7	8	8	8	7	8	11
Platforma Obywatelska RP	11	10	12	11	10	12	10	10	12	10
Polskie Stronnictwo Ludowe	8	9	12	9	8	7	10	8	9	9
Unia Wolności	2	3	3	5	5	4	5	2	3	4
Unia Pracy	1	2	4	3	4	3	4	5	3	3
Krajowa Partia Emerytów i Rencistów	3	4	3	2	1	3	2	2	2	2
Ruch Społeczny / RS AWS	2	2	2	2	1	1	1	1	1	2
Unia Polityki Realnej	1	1	2	1	1	1	1	1	0	2
Zjednoczenie Chrześcijańsko-Narodowe	0	0	1	0	0	0	0	1	1	1
Partia Ludowo-Demokratyczna	0	0	0	0	0	0	0	0	1	0
Polska Partia Socjalistyczna	0	0	0	1	0	0	1	1	0	0
Stronnictwo Konserwatywno-Ludowe - RNP	0	0	0	0	0	0	0	0	0	0
Inne	0	1	1	2	2	1	1	2	2	1
N=	475	563	558	491	481	445	400	560	597	499

* Uwaga: W tabeli nie uwzględniono odpowiedzi „trudno powiedzieć”. Wielkość poparcia dla poszczególnych ugrupowań jest procentowana do tej grupy wyborców, którzy po pierwsze - chcą uczestniczyć w wyborach, po drugie - wiedzą, na kogo będą głosować.

Ugrupowaniem mającym najwięcej zwolenników nadal pozostaje SLD, na które chciałby głosować mniej niż co trzeci potencjalny wyborca mający sprecyzowane sympatie polityczne (30%). W porównaniu z okresem bezpośrednio przedwyborczym poparcie dla SLD zmalało o 6 punktów i osiągnęło poziom podobny do tego, jakie ugrupowanie to uzyskiwało w okresie wakacyjnym. Notowania znajdującej się w koalicji wyborczej i rządowej z SLD Unii Pracy w porównaniu z poprzednim miesiącem nie zmieniły się (3%).

Wśród pozostałych ugrupowań wyrównały się siły mierzone wielkością społecznego poparcia. W listopadzie drugie miejsce zajęły *ex aequo* PiS oraz Samoobrona, które zdobyły po 13% potencjalnych wyborców mających sprecyzowane sympatie polityczne. W porównaniu z październikiem oba ugrupowania nieco zyskały - poparcie dla Samoobrony wzrosło o 2 punkty, a odsetek zwolenników PiS zwiększył się o 1 punkt. Co dziewiąty potencjalny wyborca zorientowany politycznie (11%) chciałby głosować na LPR. Poparcie dla tej partii wzrosło o 3 punkty, co w tym miesiącu jest relatywnie najwyższym przyrostem liczby zwolenników. Co dziesiąty wyborca mający sprecyzowane sympatie partyjne (10%) jest gotów głosować na PO RP - partia ta straciła 2 punkty w stosunku do października. Co jedenasty potencjalny uczestnik głosowania chciałby oddać swój głos na PSL (9%).

Wśród pozostałych ugrupowań niemających swojej reprezentacji w parlamencie relatywnie najwięcej głosów w tym miesiącu miałyby szansę zdobyć UW (4%). Mniejsze poparcie zyskałyby KPEiR, RS oraz UPR (po 2%) oraz ZChN (1%).

Po wyborach samorządowych notowania ugrupowań koalicji rządzącej pogorszyły się bądź pozostały bez zmian. Najwięcej zwolenników straciło SLD, choć trzeba przypomnieć, że listopadowe dane porównujemy z wyjątkowo korzystnym wynikiem tego ugrupowania uzyskanym tuż przed wyborami. Wśród ugrupowań opozycyjnych straciło także PO. Zapewne

nie bez wpływu na notowania tej partii była - znana już w czasie przeprowadzania naszego sondażu - porażka jednego z założycieli PO Andrzeja Olechowskiego w wyborach na stanowisko prezydenta Warszawy. Zyskały natomiast ugrupowania postrzegane jako radykalne, które swój udział w wyborach samorządowych uznają za sukces - LPR oraz Samoobrona. Nieco lepsze są także notowania PiS (którego liderowi niewiele brakowało, by zwyciężyć już w pierwszej turze wyborów na prezydenta Warszawy) oraz znajdującej się poza parlamentem UW.

Opracował
Krzysztof PANKOWSKI

A N E K S

Tabela 1. Gdyby w najbliższą niedzielę odbywały się wybory do Sejmu i Senatu, to czy wziął(ę)by Pan(i) w nich udział? 1 - Na pewno wziął(ę)bym w nich udział; 2 - Nie wiem, czy wziął(ę)bym w nich udział; 3 - Na pewno nie wziął(ę)bym w nich udziału (%)

	1	2	3	Liczba osób
Ogółem	57	15	28	1042
Płeć				
Mężczyźni	62	13	25	497
Kobiety	52	17	31	545
Wiek				
18-24 lat	49	18	32	161
25-34	48	19	33	188
35-44	59	15	26	185
45-54	60	15	25	211
55-64	74	10	17	121
65 lat i więcej	55	12	33	175
Miejsce zamieszkania				
Wieś	62	12	26	382
Miasto do 20 tys.	63	13	24	126
20-100 tys.	54	17	29	204
101-500 tys.	48	21	30	197
501 tys. i więcej mieszk.	52	15	33	133
Wykształcenie				
Podstawowe	51	14	35	299
Zasadnicze zawodowe	51	16	32	275
Średnie	62	15	23	337
Wyższe	68	15	17	130
Grupa społ.-zaw. pracujący				
Kadra kier., inteligencja	60	14	27	81
Prac.umysł.niż.szczebła	71	12	17	96
Pracownicy fiz.- umysł.	54	12	34	91
Robotnicy wykwalifikowani	50	23	27	80
Robotnicy niewykwalifik.	43	24	33	34
Rolnicy	68	10	22	50
Pracujący na własny rach.	52	18	30	43
Bierni zawodowo				
Renciści	58	14	28	131
Emeryci	64	11	25	206
Uczniowie i studenci	59	22	19	65
Bezrobotni	41	16	42	128
Gospodynie domowe i inni	43	25	32	34
Pracuje w:				
inst. państw., publicznej	68	11	21	180
spółce właścicieli	53	29	19	71
prywatnych i państwa	48	15	37	178
sekt. pryw. poza rolnict.	72	11	17	47
prywatnym gosp. rolnym				
Dochody na jedną osobę				
Do 299 zł	49	14	37	143
300-399	53	15	32	87
400-599	63	17	21	177
600-800	63	12	25	161
Powżej 800 zł	61	16	23	169
Ocena własnych war. mater.				
Złe	50	16	34	333
Średnie	57	17	27	467
Dobre	67	10	23	241
Udział w prakt. religijnych				
Kilka razy w tygodniu	66	6	28	65
Raz w tygodniu	64	14	23	498
1-2 razy w miesiącu	53	20	27	168
Kilka razy w roku	52	15	32	211
W ogóle nie uczestniczy	32	19	48	100
Poglądy polityczne				
Lewica	69	7	24	253
Centrum	53	20	27	266
Prawica	67	13	20	263
Trudno powiedzieć	39	19	42	257

Tabela 2. Na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach?

(%)

	KPEiR	LPR	PO RP	PPS	PSL	PiS	RS	Samobrona
Ogółem	2	11	10	0	9	13	2	13
Płeć								
Mężczyźni	1	6	10	1	10	10	2	17
Kobiety	3	15	9	0	8	15	1	8
Wiek								
18-24 lat	0	14	19	0	4	9	0	10
25-34	1	12	18	0	6	10	0	13
35-44	1	18	8	1	12	8	3	7
45-54	0	4	3	1	13	11	1	19
55-64	3	5	5	0	12	18	6	14
65 lat i więcej	8	13	7	0	3	22	1	12
Miejsce zamieszkania								
Wieś	3	12	7	1	19	10	0	23
Miasto do 20 tys.	1	8	12	0	11	19	2	5
20-100 tys.	2	12	7	0	1	9	3	5
101-500 tys.	2	5	15	0	0	13	4	12
501 tys.i więcej mieszk.	0	13	10	2	0	20	0	3
Wykształcenie								
Podstawowe	5	11	4	0	14	13	4	23
Zasadnicze zawodowe	2	14	5	1	11	11	2	25
Średnie	1	8	11	1	7	12	1	3
Wyższe	0	10	20	0	3	15	0	3
Grupa społ.-zaw. pracujący								
Kadra kier., inteligencja	0	13	19	0	6	16	1	3
Prac.umysł.niż.szczebla	0	13	14	2	1	12	3	1
Pracownicy fiz.- umysł	0	15	12	0	7	3	0	9
Robotnicy wykwalifikowani	0	10	4	0	6	7	0	17
Robotnicy niewykwalifik.	0	0	0	0	12	0	0	60
Rolnicy	0	7	0	0	43	7	0	32
Pracujący na własny rach.	0	7	23	5	9	10	0	4
Bierni zawodowo								
Renciści	8	4	5	0	8	19	0	21
Emeryci	4	12	5	0	6	20	3	10
Uczniowie i studenci	0	9	23	0	5	5	0	0
Bezrobotni	1	15	10	0	14	4	5	27
Gospodynie domowe i inni	4	0	0	0	12	28	5	0
Pracuje w:								
inst. państw., publicznej	0	12	6	0	6	12	2	3
spółce właścicieli	0	13	18	3	3	2	0	19
prywatnych i państwa	0	10	23	2	5	10	0	10
sekt. pryw. poza rolnict.	0	3	0	0	45	6	0	41
prywatnym gosp. rolnym								
Dochody na jedną osobę								
Do 299 zł	3	19	6	0	18	4	0	32
300-399	3	6	12	0	3	6	5	13
400-599	2	16	8	0	9	13	0	17
600-800	4	12	5	0	4	16	3	10
Powyżej 800 zł	2	6	13	0	3	15	1	7
Ocena własnych war. mater.								
Złe	3	10	7	0	11	8	2	24
Średnie	2	12	7	1	12	17	2	10
Dobre	1	9	15	0	4	10	0	6
Udział w prakt. religijnych								
Kilka razy w tygodniu	16	30	2	0	0	17	0	3
Raz w tygodniu	1	11	11	1	9	13	3	13
1-2 razy w miesiącu	2	12	9	0	17	13	0	14
Kilka razy w roku	2	3	8	0	9	10	0	16
W ogóle nie uczestniczy	0	3	9	0	0	7	5	5
Poglądy polityczne								
Lewica	1	4	2	1	7	4	0	10
Centrum	1	12	9	0	11	12	0	19
Prawica	4	14	19	1	6	23	3	9
Trudno powiedzieć	2	15	7	0	14	11	6	17

(continued)

Tabela 2 cd. Na kandydatów której partii lub ugrupowania głosował(a)by Pan(i) w tych wyborach? (%)

	SLD	UPR	UP	UW	ZChN	Inne partie	Liczba osób
Ogółem	30	2	3	4	1	1	499
Płeć							
Mężczyźni	32	3	2	3	0	2	260
Kobiety	28	1	4	5	1	1	240
Wiek							
18-24 lat	30	3	5	5	0	2	62
25-34	29	2	2	3	0	3	82
35-44	33	0	3	4	1	1	92
45-54	30	5	4	6	1	1	115
55-64	28	2	6	1	0	1	74
65 lat i więcej	27	0	0	3	1	2	75
Miejsce zamieszkania							
Wieś	19	1	3	2	0	0	191
Miasto do 20 tys.	29	1	5	4	0	2	64
20-100 tys.	44	4	3	5	1	3	102
101-500 tys.	31	5	3	4	0	3	80
501 tys. i więcej mieszk.	38	0	3	8	3	2	62
Wykształcenie							
Podstawowe	18	1	4	0	1	2	116
Zasadnicze zawodowe	24	0	3	1	0	0	116
Średnie	43	4	2	5	0	1	183
Wyższe	25	2	5	11	1	5	85
Grupa społ.-zaw. pracujący							
Kadra kier., inteligencja	22	0	3	10	2	6	45
Prac. umysł. niż. szczebla	43	2	2	5	0	1	62
Pracownicy fiz.- umysł.	28	5	14	7	0	0	41
Robotnicy wykwalifikowani	49	2	5	0	0	0	34
Robotnicy niewykwalifik.	7	0	10	0	11	0	9
Rolnicy	9	0	0	0	0	2	32
Pracujący na własny rach.	31	10	0	0	0	0	22
Bierni zawodowo							
Renciści	29	2	2	1	0	0	56
Emeryci	30	0	3	3	1	2	112
Uczniowie i studenci	43	0	0	10	0	5	27
Bezrobotni	19	2	2	0	1	0	45
Gospodynie domowe i inni	21	14	0	17	0	0	13
Pracuje w:							
inst. państw., publicznej	43	1	2	6	2	3	106
spółce właścicieli							
prywatnych i państwa	33	2	2	5	0	0	36
sekt. pryw. poza rolnict.	24	6	6	4	0	0	74
prywatnym gosp. rolnym	5	0	0	0	0	0	30
Dochody na jedną osobę							
Do 299 zł	16	0	2	0	0	0	58
300-399	37	6	6	0	0	3	38
400-599	27	1	1	4	1	3	90
600-800	35	1	2	0	0	3	87
Powyżej 800 zł	37	0	3	10	2	2	95
Ocena własnych war. mater.							
Złe	28	1	3	1	0	1	140
Średnie	24	4	4	3	0	2	214
Dobre	41	0	3	8	1	2	146
Udział w prakt. religijnych							
Kilka razy w tygodniu	14	0	3	5	3	6	35
Raz w tygodniu	28	2	3	2	1	2	270
1-2 razy w miesiącu	29	0	4	1	0	0	78
Kilka razy w roku	42	2	4	4	0	0	88
W ogóle nie uczestniczy	30	7	5	27	0	1	28
Poglądy polityczne							
Lewica	66	0	4	1	0	1	159
Centrum	19	1	6	5	0	4	124
Prawica	4	5	1	8	2	1	149
Trudno powiedzieć	23	3	2	0	1	0	67